

העותרים

;

בעניין: 1. תומר אביטל, ת"ז 061231346
2. שקוף - עיתונות למען שמירת הדמוקרטיה,
ע"ר 580489540
ע"י ב"כ עוה"ד ליעד ורצהיזר, מ"ר 48841
מרח' מזא"ה 22א
תל אביב, 6521337
טל': 03-9070770; פקס: 077-4704415
דוא"ל: liad@lv-law.co.il

- נגד -

המשיבי

ם

1. היועצת המשפטית לממשלה
ע"י ב"כ מפרקליטות המדינה – מחלקת הבג"צים
מרח' צלאח א-דין 29, ירושלים
טל: 02-6466590 פקס: 02-6467011
2. היועצת המשפטית לכנסת
ע"י המחלקת המשפטית של הכנסת
טלפון: 02-6408636; פקס: 02-6753495
3. משרד הפנים
4. מ"מ שר הפנים, מר מיכאל מלכיאלי
ע"י ב"כ מפרקליטות המדינה – מחלקת הבג"צים

עתירה למתן צו על-תנאי ולמתן צו ביניים

מוגשת בזאת לבית המשפט הנכבד עתירה למתן צו על תנאי כנגד המשיבים, המורה להם להתייצב וליתן טעם מדוע לא ינחו את חברי הכנסת, חברי הממשלה ונבחרי הרשויות המקומיות שלא "לחסום" גולשים בחשבונותיהם ברשתות החברתיות, או למחוק תגובותיהם, אלא במקרים חריגים, כאשר הדבר עולה בקנה אחד עם פסקת ההגבלה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ועומד במבחן "הוודאות הקרובה".

כמו כן מבוקש ליתן צו ביניים כנגד המשיבים, המורה להם להנחות את חברי הכנסת, חברי הממשלה ונבחרי הרשויות המקומיות שלא "לחסום" גולשים בחשבונותיהם ברשתות החברתיות, או למחוק תגובותיהם כלל, ואף להסיר את החסימות הקיימות, וזאת עד למתן הנחיות מפורטות כאמור.

זאת, בפרט מאחר שמדובר בתקופת בחירות (לרשויות המקומיות), ונוכח התמשכותה של הלחימה בעזה ובצפון, שכן מדובר במצבים אשר הוכרו בפסיקה ככאלה, בהם ישנה חשיבות יתרה להגנה על חופש הביטוי.

א. פתח דבר ועיקרו

1. בעת הזו מהווים המרחב הווירטואלי בכלל והרשתות החברתיות בפרט, את הזירה המרכזית בה מתנהל השיח הציבורי. מרבית האוכלוסייה משתמשת ברשתות החברתיות באופן יומיומי. שם יכול הציבור לקבל מידע שוטף על הנעשה סביבו; שם מתנהל שיח וחלופת רעיונות ודעות; שם מתגבשות תפיסות עולם ועמדות ביקורתיות בסוגיות ובתחומים שונים. למעשה, המרחב הווירטואלי הוא הפלטפורמה המרכזית במאה ה-21, אשר מאפשרת **ביטוי מעשי** לחופש הביטוי וההבעה.

2. הרשתות החברתיות מהוות אף פלטפורמה בלתי-אמצעית לציבור לקיום קשר עם השלטון ונציגיו. מרבית נבחריו הציבור והגופים הציבוריים עושים שימוש נרחב ברשתות החברתיות, על מנת להעביר מסרים, לשתף במידע הנוגע לתפקידם, ו לנהל שיח עם הציבור על פעילותם הציבורית.

3. בשנים האחרונות נוהגים נבחריו ציבור רבים, "לחסום" את אפשרות הגישה לחשבונותיהם ברשתות החברתיות מגולשים, אשר תגובותיהם אינן לרוחם. זאת, ככל הנראה, במטרה להימנע מביקורת פומבית אשר לא נוחה להם, ולמזער את היקפה בעתיד. מדובר בתופעה רווחת למדי, אשר אינה ייחודית לנבחר ציבור זה או אחר או לצד מסוים במפה הפוליטית.

4. על רקע האמור מוגשת עתירה זו, המבקשת לשים סוף לפרקטיקה האמורה, ולקבוע אמות מידה אחידות, כוללות וממצות בדבר סמכותם של נבחריו הציבור למנוע מגולשים את הגישה לחשבונותיהם.

5. כפי שיפורט להלן, חשבונותיהם של נבחריו הציבור ברשתות החברתיות – רובם ככולם – הם בעלי **סממנים ציבוריים מובהקים**, הן נוכח תכליתם והן על פי תבחינים שנקבעו לעניין זה על ידי בתי המשפט ומבקר המדינה. כך, בין היתר, מדובר בחשבונות פומביים, המשמשים לפרסום תכנים ועדכונים הקשורים למילוי תפקידם הציבורי ולקשר עם הציבור.

חסימת גולשים על בסיס תגובותיהם, היא פרקטיקה הפוגעת באופן מובהק **בחופש הביטוי**, על רבדיו השונים, ואשר במרבית המקרים אינה עומדת בתנאי **פסקת ההגבלה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו**, ואף לא באמות המידה של הליך מנהלי תקין.

6. כך, חלף היות חשבונות נבחרי הציבור מופת לשיג ולשיח, ואמצעי לחיזוק הדיאלוג שבין הציבור לבין השלטון, הפכו אלה לזירה של הדרת דעות, פגיעה בחופש הביטוי, בזכות הפרט למידע ובזכות הציבור לדעת.
7. חרף המלצות מפורשות של מבקר המדינה, פניות מצד גופים שונים ועתירה קודמת שהגישו העותרים - אשר נמחקה בשל הודעת המשיבים בדבר קיום "עבודת מטה" שאמורה הייתה להסתיים בחודש אוקטובר 2022 - לאחרונה דיווחה המשיבה 1 לבית משפט נכבד זה במסגרת בעע"מ 7659/22 רובינשטיין נ' רן קוניק (להלן: "עניין קוניק"), כי הנושא איננו מצוי על סדר היום של הגורמים הרלוונטיים, וכי אין כל צפי להסדרתו.
8. נבחרי הציבור ממשיכים לפעול ככל העולה על רוחם, בבחינת "איש הישר בעיניו יעשה".
9. לפיכך, ובפרט נוכח מצב הלחימה והבחירות הקרובות ברשויות המקומיות, אשר עתידות להתקיים ביום 27.2.2024, ישנו צורך ממשי ושאינו סובל עוד דיחוי במתן הנחיות ברורות, כלליות ואחידות, אשר יתחמו את אפשרותם של נבחרי הציבור "לחסום" משתמשים ולמחוק תגובותיהם, רק למקרים בהם הדבר עולה בקנה אחד עם תנאי פסקת ההגבלה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ועם כללי המשפט הציבורי, תוך שמירת תיעוד, הנמקה ושקיפות.
10. אם כן, מטרתה של עתירה זו היא לחייב את המשיבים, במסגרת סמכות וחובתם, לתת הנחיות כאמור. ויודגש: אין מדובר ביצירת נורמות חדשות, כי אם בפרשנות והחלת הדין הקיים, כך שפעולותיהם של נבחרי הציבור – ככל רשות מינהלית אחרת – יעלו בקנה אחד עמו.

ב. הצדדים לעתירה

11. תומר אביטל (להלן: "העותר 1") הוא פעיל חברתי ועיתונאי עצמאי, ממייסדי העותרת 2, "שקוף" – עיתונות למען שמירת הדמוקרטיה" (להלן: "העותרת 2"; ויחד: "העותרים"), כלי תקשורת בבעלות מלאה וישירה של הציבור, ופועל בהכוונתו.
12. היועצת המשפטית לממשלה (להלן: "המשיבה 1") אמונה, מכוח תפקידה, על קיום שלטון החוק, כמו גם על ייצוג והבטחת מימושו של האינטרס הציבורי.¹
13. היועצת המשפטית לכנסת (להלן: "המשיבה 2") היא ראש הלשכה המשפטית של הכנסת. במסגרת תפקידה, על המשיבה 2, לייעץ לחברי הכנסת "בכל ענין הנוגע לכנסת והנובע מחברותם בה" (סעיף 17(ב)(3) לחוק הכנסת, התשנ"ד – 1994).

¹ראו: דין וחשבון הוועדה הציבורית לבחינת דרכי המינוי של היועץ המשפטי לממשלה ונושאים הקשורים לכהונתו (ועדת שמגר), 1998, עמ' 13, 24.

14. משרד הפנים (להלן: "המשיב 3"), הוא הגוף הממשלתי המופקד על אסדרתו של השלטון המקומי בישראל, הנושא באחריות לגיבוש מדיניות כוללת לאסדרת השלטון המקומי, להכוונתו ולפיקוח על תפקודו התקין.²

15. מ"מ שר הפנים (להלן: "המשיב 4"), מר מיכאל מלכיאלי, עומד בראש המשיב 3.

ג. עתירה קודמת שהגישו העותרים, מיצוי הליכים והפסיקה בעניין קוניק

16. ביום 19.8.2021 הגישו העותרים לבית משפט נכבד זה עתירה נגד המשיבים בנושא מושא עתירה זו, ובה התבקשו סעדים זהים.

17. ביום 1.5.2022, בעקבות הודעת המשיבים, לפיה "החלה עבודת מטה בעניין זה, אשר בסופה תיקבע היועצת המשפטית לממשלה האם לקבוע הנחיות בנושא ובמידה שכן מה יהיה תוכנן", והערכתם כי "עבודת המטה" תושלם עד לסוף חודש אוקטובר 2022, החליט בית משפט נכבד זה (כב' השופט א' שטיין), למחוק את העתירה. זאת, נוכח קביעתו לפיה "החלטת היועצת המשפטית לממשלה עתידה לשנות באופן מהותי את התשתית העובדתית עליה מתבססת העתירה, וכן כמה מהיבטיה המשפטיים", וחרף בקשת העותרים להותירה תלויה ועומדת, תוך קביעת מועד עדכון מטעם המשיבה 1. עוד נקבע, כי "חזקה על המשיבים שיפעלו במהירות ראויה לקידום בדיקת הנושא. טענות הצדדים שמורות להם".

18. ברקע העתירה הנ"ל התנהל הליך אחר, עת"מ (ת"א) 61176-10-20 אלמוג רובינשטיין נ' רן קוניק (22.08.2022), במסגרתו עתר תושב העיר גבעתיים, להורות לראש העיר להסיר את חסימתו מחשבוננו ברשת החברתית "א" (לשעבר "טוויטר"). היועמ"ש (דאז) מנדלבלית התייצב להליך, והציג את עמדתו בעניין.

19. היועמ"ש בחר שלא להביע עמדתו באופן פרטני, אולם באופן עקרוני הבהיר, כי "לא ניתן להתעלם מן העובדה שבשנים האחרונות הפכו חשבונותיהם של נבחרים ציבור, גם אלו שאינם רשמיים, לכלי העיקרי לקשר בינם לבין הציבור הרחב: הקשר האמור הוא בעל מאפיינים חדשים למימוש עקרונות העומדים בבסיס כל משטר דמוקרטי בכך שיש בהם כדי לקדם קשר ישיר, מידי, ואינטראקטיבי בין הבוחר לבין הנבחר, בשלל סוגיות שעל סדר היום, אשר באפשרותו ובסמכותו של איש הציבור לקדם ולתקן. חסימה של אדם מגישה לפרסומים אלה, וכן לשיח המתנהל על אודותיהם, משפיעה ללא ספק על יכולתו להיות חשוף לביטויים פוליטיים ועלולה אף לפגוע בזכותו למעורבות פוליטית בכלל, ובפרט בקשר לאותו נבחר ציבור... בשים לב למאפיינים ולשיקולים המוזכרים

²מבקר המדינה, דוח שנתי 63 ג (2013), "היבטים בתפקוד משרד הפנים כמאסדר של השלטון המקומי", עמ' 43.

לעיל לגבי חשבונות של נבחר ציבור המשמשים להם במסגרת מימוש תפקידם הציבורי במובנו הרחב, ניתן לראות בפעולותיהם בהקשר הנדון של מחיקת תגובות וחסיומת גישה של מגיבים, משום פעולה הכפופה גם לעקרונות המשפט הציבורי".

נספח 1: עמדת היועמ"ש בעניין קוניק.

20. העתירה נדחתה, והעותר (שם) הגיש ערעור לבית משפט נכבד זה.

21. ביום 20.9.2023 שיגרו העותרים (באמצעות הח"מ), פניה נוספת בעניין למשיבים.

נספח 2: פניית העותרים מיום 20.9.2023.

22. המשיבה 1 השיבה, ביום 8.10.2023 (מכתב המתוארך 28.9.2023), כי "לאחר עיון בפנייתך היא הועברה לטיפול לטיפולה של עו"ד אביטל סומפולינסקי – משנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט ציבורי – חוקתי)". המשיבה 2 השיבה, ביום 22.10.2023, כך: "על פי האמור בפנייתכם, העתירה הקודמת שהגשמתם (בג"ץ 5717/21) נמחקה נוכח עמדת היועצת המשפטית לממשלה כי היא מקיימת עבודת מטה שעתידיה להסתיים עד לסוף חודש אוקטובר 2022. על כן, אם ברצונכם להתעדכן על התקדמות עבודת המטה, אנא פנו לגורמים המתאימים במשרד המשפטים". המשיבים 3-4 לא השיבו לגופו של עניין כלל.

נספח 3: תגובות המשיבים לפניה מיום 20.9.2023.

23. ביום 21.12.2023 ניתן פסק דינו של בית משפט נכבד זה בע"מ 7659/22 רובינשטיין נ' רן קוניק (להלן: "עניין קוניק"), במסגרתו התקבל הערעור, כך שניתנה למשיב הוראה להסיר את חסיומתו של המערער מחשבונו.

24. במסגרת ההליך, הודיעה המשיבה 1 לבית המשפט הנכבד, כך: "לאחר שנערכה עבודת מטה ראשונית במחלקת ייעוץ וחקיקה (שבית המשפט הנכבד עודכן בעניינה בשעתו, במסגרת ההליך בבג"ץ 5717/21 אביטל נ' היועץ המשפטי לממשלה [פורסם בנבו] (ניתן ביום 1.5.2022)), גובשו ממצאים ראשוניים. בהמשך לכך הוחלט, כי בשלב זה יתמקד המשך העבודה בבחינת האפשרות למחיקה של תגובות ולחסימה של מגיבים בחשבונות רשמיים של גורמי מדינה ברשתות החברתיות (כגון אתרים של משרדי ממשלה), וכן ייבחנו האפשרויות להסדרת העניין, לרבות במסגרת הנחיית יועצת משפטית לממשלה".

25. בפסק הדין נכתב כך: "בדיון שהתקיים לפנינו שב והדגיש בא-כוח היועמ"ש כי עבודת הגורמים המאסדרים מתמקדת בבחינה וכתובת הנחיות ביחס לחסימה של משתמשים בחשבונות ציבוריים. במענה לשאלת המותב בנוגע

לחשבונות של נבחרי ציבור שהפעלתם אינה ממומנת באמצעות משאבים ציבוריים נמסר כי "מדובר בסוגיה מאוד מורכבת" שאין לגביה כל הנחיה" (פסקה 23), וכן: "בהודעה שהוגשה מטעם היועמ"ש במסגרת הערעור וכן בדיון שהתקיים לפנינו, הובהר כי הנושא איננו מצוי על סדר היום של הגורמים הרלוונטיים, ואין כל צפי להסדרתו" (פסקה 40).

26. ביום 24.12.2023, בתגובה לשאילתא ששלח העותר 2 בעניין, השיב משרד המשפטים, כי "האפשרויות להסדרת הנושא עדיין נבחנות", תוך צירוף הודעת המשיבה 1 כפי שהוגשה לבית המשפט הנכבד בעניין קוניק הנ"ל.

נספח 4: השאילתא ששלח העותר 2 ותשובת משרד המשפטים.

27. למיטב ידיעת העותרים, הליכים פרטניים אחרים שננקטו נגד נבחרי ציבור ש"חסמו" משתמשים, נסגרו, לאחר שהוסרו החסימות. מדובר במקרה מובהק בו מתעוררת שאלה חשובה ועקרונית, אך קיים קושי לקבוע לגביה הלכה, מאחר שבכל פעם נבחנות נסיבות קונקרטיות. וכפי שנכתב בעניין קוניק הנ"ל:

"אציין כי לא ראיתי מקום ולא יהיה זה נכון לכוון במסגרת פסק דין זה הסדר כולל ביחס לחשבונותיהם של נבחרי ציבור ברשתות החברתיות. לנוכח מורכבות הסוגיה והשלכות הרחוב שלה, הסדר כזה ראוי שייקבע על ידי הגורמים המאסדרים, ומוטב מוקדם ממאוחר" (פסקה 24).

28. ללא הלכה מחייבת, תוכל התנהגות נבחרי הציבור לחזור על עצמה, ליצור בכל פעם מעשה עשוי, אשר הופך את העתירה ביחס אליו לתאורטית, ועל ידי כך לחמוק מביקורת שיפוטית ומקביעת הלכה מחייבת.³ כך, למשל, עתירה מינהלית שהוגשה בשנת 2017 נגד ראש עיריית חדרה ועיריית חדרה על כי "חסמו" משתמשים בדפי הפייסבוק שלהם הסתיימה בפשרה, במסגרתה התחייב ראש העירייה "לשחרר" את המשתמשים החסומים כנגד הצהרתם שיפעלו על פי התקנון.⁴ ממילא, יש להניח שרובם המוחלט של ה"נחסמים" אינם פונים לנבחרי הציבור ש"חסמו" אותם, קל וחומר שאינם נוקטים בהליכים משפטיים נגדם.

29. אם כן, נוכח מיצוי ההליכים מעל ומעבר לנדרש על ידי העותרים, ונוכח הצהרתה המפורשת של המשיבה 1 שאינה עוסקת בכך כעת, בשלה העת לדון בעתירה.

ד. רקע: על "כיכר העיר הווירטואלית" ועל התופעה מושא העתירה

³נסיבות בהן הוכר "חריג הצורך" לכלל לפיו בית המשפט הנכבד אינו פוסק בעתירות תיאורטיות (ראו: בג"ץ 73/85 סיעת "כך" נ' שלמה הלל - יושב-ראש הכנסת, פ"ד לט(3) 141 (1985)). יובהר, כי הדברים מובאים בבחינת למעלה מן הצורך, שכן בענייננו, הסעד המבוקש אינו תיאורטי ואינו מופנה כלפי נבחר ציבור כזה או אחר.

⁴עת"מ (חי') 52592-08-17 עווד נ' ראש עיריית חדרה (18.5.2018).

30. בעשורים האחרונים שינה שוק התקשורת את פניו. הרדיו והטלוויזיה, שהיוו בעבר מונופול החולש על העברת מידע לציבור, אינם משמשים עוד כאלה, ואת הבכורה תפסו הרשתות החברתיות. כפי שנכתב בעניין קוניק הנ"ל: "חשיבותה של רשת האינטרנט ככלל ושל הרשתות החברתיות בפרט ככלי למימוש חופש הביטוי, היא בבחינת ידע כללי, והאמירה שלפיה הרשת החברתית היא "כיכר העיר" החדשה היא כבר בגדר קלישאה".

31. שינוי זה תרם ליכולתו של הפרט לממש באופן אפקטיבי את זכות היסוד לחופש ביטוי, ללא חסמים או התערבות שלטונית. כפי שנכתב כבר לפני יותר מעשור על ידי בימ"ש נכבד זה:

"חופש הביטוי של עידן האינטרנט אינו כחופש הביטוי של העידן הקדם-אינטרנטי (...). חופש הביטוי הפך לזכות מוחשית הרבה יותר. אם בעבר היכולת להעביר מסרים בתפוצה רחבה, וליטול חלק משמעותי בשיח הציבורי, הייתה שמורה בפועל למתי מעט, ובעיקר לאמצעי התקשורת עצמם או לאלה שהיו בעלי גישה אליהם, בא האינטרנט ופתח את שעריו לכל. עמדה על כך כבוד השופטת מ' אגמון-גונן בבש"א 4995/05 (שלום – י-ם) פלונית נ' בזק בינלאומי בע"מ ([פורסם בנבו]), 28.2.2006): "הרשת היא אפוא זירה טבעית להתפתחות שיח מבוזר, המאפשר למשתתפים רבים להתבטא באופן עצמאי וישיר במעין "הייד פארק" וירטואלי. לכך קיימת חשיבות עליונה, וכעת יכול אדם לממש בפועל את חופש הביטוי, שבעידן הטרומ אינטרנט, היה נתון לו כמעט באופן תיאורטי בלבד". האינטרנט הוא "כיכר העיר" החדשה שהכול שותפים לה. המדיום החדש – המרחב הווירטואלי – מצוי בכל ופתוח לכל. הכלים שהוא מציע, ובהם "חדרי השיח", הדואר האלקטרוני, הגלישה על גלי הרשת העולמית ובתוך הרשתות החברתיות – מאפשרים קבלת מידע והעברתו, "האזנה" לדעות של אחרים והשמעתן של דעות עצמיות. זהו אפוא אמצעי דמוקרטי מובהק המקדם גם את עקרון השוויון ומציב מחסום בפני התערבות שלטונית ובפועל רגולטיבית בחופש הביטוי. המקלדת זמינה לכל כותב, והקשה על זנבו של "העכבר" מובילה את הכתוב לקצווי הארץ" (רע"א 4447/07 מור נ' ברק אי.טי.סי. [1995] החברה לשרותי בזק בינלאומיים בע"מ, פ"ד סג(3) 664 (2010)).

32. מאז נכתבו הדברים הנ"ל, כוחן ומרכזיותן של הרשתות החברתיות כ"מרחב פוליטי, תקשורתי וחברתי בעל חשיבות מכרעת",⁵ רק הלכו והתעצמו. כאמור, הרשתות החברתיות הן הפלטפורמה המרכזית, בעידן הנוכחי, אשר מאפשרת ביטוי מעשי לחופש הביטוי (ראו, למשל: רע"א 1239/19 שאל נ' חברת ניידלי תקשורת בע"מ (8.1.2020); רע"פ 5991/13 סגל נ' מדינת ישראל (2.11.2017); להלן: "עניין ניידלי").

33. הרשתות החברתיות מאפשרות העברת מסרים באופן עצמאי ומידי, ללא תיווך או עריכה של גורם נוסף. מרבית הפוליטיקאים, נבחרי הציבור והרשויות המקומיות, עושים בהן שימוש נרחב, על מנת להעביר מסרים, להודיע לציבור על מדיניותם והחלטותיהם ו"לשוחח" עם הציבור על נושאים שונים, ובחשבונותיהם מתנהלים שיח ציבורי ודיונים ערים. כפי שנכתב בא"ב 1806/19 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 נ' ד"ר עופר כסיף (18.7.2019):

"הרשתות החברתיות מעמידות לרשות המועמדים בבחירות לכנסת ערוצי תקשורת מהירים לקהלים רבים ללא תיווך עיתונאי. בכך החליפו הרשתות החברתיות במידה רבה את "כיכר העיר" ההיסטורית והן משמשות במה פעילה להחלפת דעות, להפצת רעיונות ולגיוס תמיכה בקרב קהלים רחבים ומגוונים".

34. כאמור, בשנים האחרונות נפוצה פרקטיקה, במסגרתה נבחרי ציבור ורשויות מקומיות, מוחקים תגובות שאינם לרוחם, ואף חוסמים לחלוטין מגולשים מסוימים את האפשרות לעקוב אחריהם. דהיינו, הם מונעים מאותם גולשים לא רק את האפשרות להגיב לתכנים אותם הם מפרסמים, וליטול חלק בשיח ושיח המתנהל בחשבונותיהם, כי אם אף את האפשרות להיחשף לאותם התכנים.

35. יובהר, כי חשבונותיהם של נבחרי הציבור ברשתות החברתיות, מושא עתירה זו, הם בעלי סממנים ציבוריים מובהקים:⁶ ראשית, התוכן המועלה בחשבונות מוצג באופן פומבי (להבדיל מחשבון פרטי, שאל תכניו חשופים רק מי שמוגדרים "חברים" של בעל החשבון); שנית, עיקר התכנים המועלים בהם אינו פרטי או אישי, כי אם קשור למילוי תפקידם של אישי הציבור, כך שהם משמשים לקשר עם הציבור. נספח 5: דוגמאות לשימוש שעושים נבחרי ציבור בחשבונותיהם ברשת "א".

36. וראו את שנכתב בעמדת היועמ"ש, נספח 1 לעיל: "כאשר נבחר ציבור, כדוגמת ראש רשות מקומית, עושה שימוש בחשבונו ברשת חברתית לצורך עדכון על

⁵ דין וחשבון הוועדה הציבורית לבחינת חוק הבחירות (דרכי תעמולה) התשי"ט-1959 (2017) (להלן: "דין וחשבון ועדת ביניש"), עמ' 32.

⁶ ראו לעניין זה, למשל, נציב תלונות הציבור, דוח שנתי 43 [2016], עמ' 40.

מעשיו במשרתו הציבורית ברשות ומעשי הרשות הרלוונטית, המדיניות המקודמת על ידו בתפקידו כנבחר ותכניותיו בהקשר זה; או – כשהחשבון משמש כאמצעי לקידום פניות האזרחים בעניינים הקשורים לפעולות הרשות ומעשי איש הציבור בתפקידו הציבורי, נראה כי נבחר הציבור פועל באמצעות חשבונו למימוש תפקידו הציבורי במובנו הרחב" (פסקה 68).

37. ממילא, לרוב מדובר בחשבונות היחידים של נבחרי הציבור (דהיינו, אין חלוקה בין חשבון פרטי, בו מועלים תכנים אישיים, ובין חשבון ציבורי או רשמי, בו מועלים תכנים הקשורים למילוי תפקידם). כפי שנקבע בעניין קוניק הנ"ל, על ידי כבי' השופטת ברון: "אני סבורה כי עצם קיומם של פרסומים בעניינים פרטיים אינו שולל את האופי הציבורי של החשבון", וכפי שנקבע עוד, על ידי כבי' השופטת רונן: "העובדה שמדובר בחשבון הממומן על ידי המשיב, אינה משליכה על השאלה האם מדובר בחשבון בעל מאפיינים ציבוריים דומיננטיים אם לאו. לצורך מענה לשאלה זו יש להידרש בין היתר לתכנים המתפרסמים בחשבון, לזהותו של בעל החשבון ולסוגי השימושים שהוא עושה בו". וכפי שנכתב בדו"ח מבקר המדינה בדבר "שימוש הרשויות המקומיות ונבחריהן ברשתות החברתיות" מיום 14.7.2020: "ראוי שבמקרים שבהם בוחר ראש הרשות לטשטש את הגבולות בין הפרטי לציבורי בחשבון שלו ברשת החברתית, יראו ככלל את החשבון כבעל מאפיינים ציבוריים, על המשמעויות הנובעות מכך".⁷

38. לפיכך, על חשבונותיהם של נבחרי הציבור מושא העתירה חלים כללי היסוד של המשפט הציבורי. כפי שנקבע בעניין קוניק הנ"ל: "קביעה כי מדובר בחשבון שחלים עליו כללי המשפט הפרטי בלבד תאפשר לקוניק לאחוז את החבל משני קצותיו – ליהנות מהיתרונות של שימוש בחשבון למטרות ציבוריות מחד גיסא, תוך החלת הדין הפרטי המקל לעניין חסימת משתמשים מאידך גיסא. עם זאת לא ניתן להסכין" (פסקה 33 לפסק הדין).

39. בדין וחשבון השנתי של מבקר המדינה בכובעו כנציב תלונות הציבור לשנת 2016, הוקדש פרק שלם לתופעה, תחת הכותרת "פגיעה בחופש הביטוי - מחיקת תגובות מדפי פייסבוק של אנשי ציבור וחסמת הגישה אליהם". בגוף הדו"ח נכתב, בין היתר, כך:

"בשנת 2016 החלה הנציבות לקבל תלונות על כך שאישי ציבור שונים מחקו תגובות של המתלוננים מדף הפייסבוק שלהם או חסמו את גישתם של המתלוננים אליהם... עמדת הנציבות היא כי על גוף ציבורי או איש ציבור המפעיל דף

⁷מבקר המדינה, "שימוש הרשויות המקומיות ונבחריהן ברשתות החברתיות" מיום 14.7.2020, בעמ' 87.

פייסבוק ציבורי לפרסם מדיניות בדבר השימוש בדף ולקבוע נהלים שיסדירו שימוש סביר וראוי בתגובות הציבור המופיעות בדף הפייסבוק, כדי לשמור על כבוד השיח והמשתמשים בדף, בשים לב בין היתר לאופיו הציבורי של הדף, לחופש הביטוי ולחשיבות הביקורת הציבורית [...] ראוי שנבחר ציבור – בייחוד מקום שבו יש שימוש בכספי ציבור למימון הפעילות בדף הפייסבוק – יאמצו מדיניות שימוש ונהלים לתפעול דף הפייסבוק אשר יעלו בקנה אחד עם הזכות לחופש הביטוי, וכן יקבעו אמצעים מידתיים שיינקטו כנגד המפרים את מדיניות השימוש והנהלים שנקבעו".

40. בדו"חות מבקר המדינה בכובעו כנציב תלונות הציבור לשנים 2017 – 2019, חזר המבקר על האמור, ואף דיווח כי התקבלו תלונות נוספות בעניין.⁸

41. בדו"ח מבקר המדינה מיום 14.7.2020 בנושא שימוש הרשויות המקומיות ונבחריהן ברשתות החברתיות, צוין, כי בכל הרשויות המקומיות שנבדקו - למעט אחת - היו בעת הבדיקה משתמשים חסומים, וכי כולן הודו, כי הן נוהגות להסתיר או למחוק תגובות. בכל הרשויות לא נשמר תיעוד לסיבות החסימה ולזהות הגורם החוסם.⁹ ממצא מטריד נוסף שצוין בדו"ח הנ"ל הוא, שארבע מבין הרשויות שנבדקו, מצנזרות תגובות ופרסומים מראש ובאופן אוטומטי לפי מילות מפתח (כגון "אפס", "ציונים", "ערבים", "פלסטין" ועוד). עוד צוין שם, כי "עד מועד סיום הביקורת, בדצמבר 2019, לא עשה משרד הפנים שום מהלך לפרסום מדריך על אופן השימוש של רשויות מקומיות ברשתות החברתיות, ואף לא קבע כללים כלשהם בעניין, לרבות סטנדרטיזציה מזערית של התחום".

42. תשובתו של המשיב 3 לפניית מבקר המדינה לגופו של עניין הייתה, כי הוא "אינו רואה תפקידו כמאסדר של הרשויות המקומיות בתחום זה, ולכן אין זה מתפקידו לתת את דעתו לסוגיות העולות מעצם השימוש של הרשויות ונבחריהן ברשתות החברתיות", וכן כי "מדובר בנושא אשר ניתן לטיפול על ידי הרשות המקומית, כפי שנעשה על ידי חלק מהרשויות שנבדקו". משרד המשפטים מסר, כי "ככלל הנחיות היועץ המשפטי לממשלה אינן חלות במישרין על הרשויות המקומיות, ומשרד הפנים הוא המנחה אותן. לפיכך משרד המשפטים רואה קושי בהטלת האחריות עליו להנחיית הרשויות המקומיות בתחום זה".

⁸ראו: נציב תלונות הציבור - דוח שנתי 44 (2017) מיום 18.6.2018 בעמ' 40; נציב תלונות הציבור - דוח שנתי 45 (2018) מיום 24.6.2019, בעמ' 26; נציב תלונות הציבור - דוח שנתי 46 לשנת (2019) מיום 30.6.2020, בעמ' 108.
⁹ה"ש 5 הנ"ל, בעמ' 97.

43. יובהר, כי חסימת גולשים על ידי נבחרי ציבור היא תופעה רווחת למדי, אשר אינה ייחודית לנבחר ציבור מסוים או למחנה פוליטי זה או אחר, וידם, בעניין זה, קלה על ההדק.

44. כך, לשם הדוגמא, השרה לשעבר ח"כ גלית דיסטל חסמה כל מי שסימן "לייק" לתגובתו של צד שלישי – עיתונאי "הארץ" חיים לוינסון – במסגרתה ביקר אותה על חנופתה לבני הזוג נתניהו:

45. העותרים עצמם קיבלו ותיעדו מאות פניות של גולשים אשר "נחסמו" ברשתות החברתיות ע"י נבחרי ציבור. הנסיבות בעטיין בוחרים נבחרי הציבור לחסום גולשים בחשבונם מגוונות, אולם עולה, כי המניע העיקרי הוא רצונם להימנע מתוכן ביקורתי המופנה כלפיהם, ולצמצם את חשיפתו לגולשים נוספים.

נספח 6: מסמך המרכז פניות שהתקבלו אצל העותרים.¹⁰

נספח 7: צילומי מסך מרשת "X" המדגימים את הנסיבות בעטיין חוסמים נבחרי ציבור גולשים בחשבונותיהם, ואת היקפה של התופעה.

46. יצוין עוד, כי כבר במחצית השניה של שנת 2017 (בעקבות דו"ח מבקר המדינה לשנת 2016 כאמור), פנו העותרים לכל חברי הכנסת (דאז), בדרישה להסיר מיידית את כל החסימות מחשבונות הטוויטר ודפי הפייסבוק המנוהלים על ידם, לפרסם בדפי הפייסבוק ובחשבונות הטוויטר כללי שימוש ברורים ומקובלים בהתאם להנחיות שהציע המבקר בכובעו כנציב תלונות הציבור, ולהימנע מחסימות עתידיות ללא אזהרה ובניגוד לכללים הנ"ל. לפנייתם התקבלו תשובות בודדות בלבד, אשר לגופן מלמדות על כך שמדובר בתחום "פרוץ" לחלוטין.

נספח 8: פניית העותרים וריכוז התשובות הבודדות שהתקבלו מהח"כים.

ה. הטיעון המשפטי

¹⁰ניתוח הנתונים שנאספו עד לשנת 2017 זמין בקישור:
<https://public.tableau.com/app/profile/esty.segal/viz/shared/9H25TBGMG>

47. דרך הילוכנו תהיה כדלקמן: בחלק הראשון, נעמוד בקצרה על כך שהמשיבים הם הגורמים המוסמכים להנחות את נבחרי הציבור בעניין מושא העתירה; בחלק השני, נעמוד על חובתם להפעיל סמכותם במהירות, בהגינות וביעילות; בחלקים השלישי והרביעי, נפרט את הפגיעה הנגרמת לציבור ה"חסומים" ולציבור בכללותו, כתוצאה מהפרקטיקה מושא העתירה; בחלק החמישי, נעמוד על האיזונים הרלוונטיים בין פגיעה בזכויות יסוד ובין הטענה ל"פגיעה ברגשות" – פסקת ההגבלה ומבחן "הוודאות הקרובה"; בחלק השישי, נעמוד בקצרה על תוכן ההנחיות המוצע בעניין, בהסתמך על פסיקת בית המשפט בדבר מינהל תקין והמלצות מבקר המדינה.

48. ואולם, ראשון – ראשון, ואחרון – אחרון.

ה.1. סמכותם של המשיבים להנחות את נבחרי הציבור כיצד לנהוג בעניין מושא העתירה

49. המשיבה 1 היא הפרשנית המוסמכת של החוק כלפי רשויות המינהל, וחוות דעתה מחייבת אותן. בפרשנותה את הדין הקיים, היא לא רק "מייצעת" לממשלה, היא גם מפקחת עליה:

"יועץ משפטי בשירות הממשלה אינו יועץ משפטי בלבד. הוא שונה מיועץ משפטי לחברה מסחרית, שנותן עצה כאשר מבקשים זאת ממנו, ומתחשבים בעצה או רוצים בזאת. יועץ משפטי בשירות הממשלה ממלא תפקיד נוסף: תפקיד השמירה על שלטון החוק. בתוקף תפקיד זה הוא אינו רק יועץ אלא גם מפקח.. הייעוץ והפיקוח הן שתי פנים של תפקיד אחד: להבטיח שהרשות המוסמכת תמלא את תפקידה במסגרת סמכותה... מן הבחינה של כל רשות ממשלתית, חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה משקפת את הדין הקיים")
יצחק זמיר, הסמכות המינהלית, כרך ד - סדרי הביקורת המשפטית (2017); ראו גם, למשל: בג"ץ 5134/14 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' מועצת מקרקעי ישראל ((14.11.2016)

50. כפי שנקבע לא מכבר בקשר עם הסדרי ניגוד עניינים: "גיבוש הסדרים אלה נוגע בעיקרו להפעלת מבחנים משפטיים שנקבעו בפסיקה ביחס לכלל האוסר על הימצאות בניגוד עניינים ויישומם על נסיבות המקרה. לפיכך אך טבעי הוא שהגורם שלו תהא "המילה האחרונה" בעניינים אלה יהיה גורם משפטי. אכן, תחום ניגוד העניינים מצוי בליבת תפקידיו של היועץ המשפטי לממשלה כמי

שפועל להגנה על שלטון החוק ולשמירה על סדרי השלטון, המינהל התקין וטוהר המידות. לפיכך, הותרת ההכרעה הסופית והמחייבת בתחום זה בידי היועץ – ולא בידי השר נושא ההסדר – יש לה חשיבות ברורה ומובהקת... אין זה בכוחו של היועץ למנוע פעולות המנוגדות למגבלות שנקבעו בחוות דעתו, אך נושא תפקיד ציבורי הפועל בניגוד לחוות דעת היועץ נוטל על עצמו סיכון לא מבוטל בכל הנוגע להשלכותיה של פעולה כזו (בג"ץ 3056/20 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' היועץ המשפטי לממשלה (25.3.2021)). כך אף בענייננו.

51. באשר למשיבה 2, כאמור, היא הגורם המוסמך לייעץ לחברי הכנסת "בכל ענין הנוגע לכנסת והנובע מחברותם בה".

52. המשיב 3 אחראי, כאמור, על פעולותיהן של הרשויות המקומיות. סמכויות הנתונות לרשויות המקומיות, כפופות להוראות המשיב 4 או להגבלות שיטיל. סעיף 233 לפקודת העיריות [נוסח חדש], קובע כך: "עיריה תעשה בתוך תחומה בענינים המפורשים בסימן ב', וכל פעולה אחרת שעיריה מצווה לעשות לפי הפקודה או לפי כל דין אחר, והיא מוסמכת, בתחום העיריה או בשטח בנין עיר הכולל את תחום העיריה, לעשות בענינים המפורשים בסימן ג' – והכל כשאין הוראה אחרת מאת השר בענינים אלה, כולם או מקצתם, ובכפוף להוראות הפקודה או כל דין אחר"; סעיף 146 לצו המועצות המקומיות(א), התשי"א – 1950, קובע כך: "המועצה מוסמכת, בשם לב להוראות השר ובמידה שאין בכך משום סתירה לכל דין, לפעול בכל ענין הנוגע לציבור בתחום המועצה". בפועל, שר הפנים משתמש בסמכותו זו לצורך מתן הנחיות פעולה כלליות באמצעות חוזרי מנכ"ל משרד הפנים (בג"ץ 232/16 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' ראש ממשלת ישראל (8.5.2016)). דהיינו, המשיב 4 הוא הרשות המוסמכת להורות לרשויות המקומיות להימנע מחסימת גולשים ומחיקת תגובותיהם, בעמודים הציבוריים אותם הן מפעילות, או לקבוע אמות מידה בעניין.

53. ויובהר: העותרים אינם מבקשים כי המשיבים יקבעו הנחיות יש מאין, בבחינת דין חדש. כל שמבוקש הוא, שהמשיבים יפעילו סמכותם ויבהירו לנבחר הציבור כיצד עליהם לפעול במסגרת הדין הקיים.

ה.2. החובה לפעול במהירות הראויה, ביעילות ובהגינות

54. כידוע, סמכות מוקנית לרשות מינהלית על מנת שתפעיל אותה. לפיכך, רשות שנתונה בידה סמכות, "הופקדה בידה לא רק זכות להפעיל את הסמכות, אלא גם החובה לשקול את הפעלתה ולהפעילה כשמוצדק הדבר" (בג"ץ 3872/93 מיטראל בע"מ נ' שר הדתות, פ"ד מז(5) 485 (1993)).

55. זאת, עליה לעשות, ביעילות ובמהירות הראויה, כמצוות סעיף 11 לחוק הפרשנות, התשמ"א – 1981, הקובע, כי "הסמכה או חיוב לעשות דבר, בלי קביעת זמן לעשייתו - משמעם שיש סמכות או חובה לעשותו במהירות הראויה". החובה לפעול במהירות הראויה, "היא מן המושכלות הראשונים של מינהל תקין. היא נובעת מחובות ההגינות, הנאמנות והסבירות של הרשות המינהלית" (בג"ץ 5931/04 מזורסקי ואח' נ' מדינת ישראל, משרד החינוך, פ"ד נט(3) 769 (2004); ראו גם: עע"מ 8832/12 עיריית חיפה נ' יצחק סלומון בע"מ (15.4.2015)). חובה זו, "נובעת מחובת הנאמנות וההגינות של הרשות המנהלית כלפי הציבור" (בג"ץ 4630/17 ADAM GUBARA TAGAL ואח' נ' שר הפנים (25.4.2021)).

56. אכן, למשיבים מסור שיקול דעת רחב בנושא דנן, אולם כפי שנפסק לא מכבר ע"י בית משפט נכבד זה: "שיקול הדעת הרחב המסור למדינה בקבלת ההחלטה אינו יכול לשמש תירוץ לאי-הפעלת שיקול דעת, ולהימנעות מקבלתה בפרק זמן סביר" (בג"ץ 5435/14 עמותת כפר דהמש נ' ממשלת ישראל (28.4.2021)).

57. "המהירות הראויה" להפעלת סמכות היא עניין תלוי-הקשר, הנגזר מהאינטרסים הציבוריים והפרטיים המושפעים מאופן הפעלת הסמכות (בג"ץ 752/20 עטאונה נ' המפקד הצבאי לאזור יהודה ושומרון (25.5.2020)). כפי שנקבע בבג"ץ 1999/07 ח"כ זהבה גלאון נ' ועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת אירועי המערכה בלבנון 2006 (19.4.2007) ומתאים ככפפה ליד לענייננו:

"דרישת "הזמן הסביר" לביצוע פעולה על-ידי רשות ציבורית נגזרת, מצד אחד, מאילוצים מעשיים העשויים להקשות על הרשות בהיערכות לביצוע הפעולה, ומנגד - מעוצמת המשקל והחשיבות הנודעים לביצוע הפעולה במהירות, בין מבחינת אינטרס הכלל, ובין מבחינת אינטרס היחיד. כאשר מדובר בזכויות אדם, או באינטרס ציבורי רב חשיבות, כגון זכות הציבור לחופש מידע ולמימוש החופש לבקר את פעולות הממשל, מקבל מושג "הזמן הסביר" לביצוע הפעולה משמעות מיוחדת".

58. הנפקות המעשית של החובה לפעול במהירות ראויה היא, שעיכוב מתמשך בקבלת ההחלטה, מהווה עילה לפנות לבית המשפט בבקשה שיורה לרשות לקבל החלטה (ד' ברק-ארז משפט מינהלי (2010) כרך א בעמ' 407-408).

59. כאמור, כבר בדין וחשבון השנתי לשנת 2016, הצביע מבקר המדינה בכובעו כנציב תלונות הציבור על התופעה מושא העתירה, והמליץ ש"נבחר ציבור - בייחוד מקום שבו יש שימוש בכספי ציבור למימון הפעילות בדף הפייסבוק - יאמצו מדיניות שימוש ונהלים לתפעול דף הפייסבוק אשר יעלו בקנה אחד עם

**הזכות לחופש הביטוי, וכן יקבעו אמצעים מידתיים שיינקטו כנגד המפרים את
מדיניות השימוש והנהלים שנקבעו."**

60. להמלצות מבקר המדינה אין תוקף משפטי מחייב אמנם, אולם, הלכה היא, כי אם הגוף המבוקר אינו מיישם את ההמלצות, רובץ עליו הנטל לנמק את החלטתו בנימוקים בעלי משקל. התעלמות גורפת ובלתי מנומקת מהמלצות המבקר, לא תוכל להיחשב לסבירה (בג"ץ 9223/10 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' ראש הממשלה (19.11.2012)).

61. מאז פורסם דו"ח מבקר המדינה הנ"ל, וחרף פניותיהם של גורמים שונים – ובכללם העותרים, כאמור – לא נעשה דבר.

62. כפי שיובהר להלן, מדובר בפרק זמן ממושך ובלתי סביר, בפרט נוכח העובדה שעל כפות המאזניים מונחות זכויות בסיסיות ואינטרסים ציבוריים כבדי משקל, המצויים ביסוד השיטה הדמוקרטית, וחרף קיומן של מספר מערכות בחירות, המחריפות את הפגיעה בהם (כפי שיפורט להלן).

63. העיכוב במתן הנחיות כאמור, הוא בעל השלכות מעשיות, קשות ויומיומיות.

ה.3. הפגיעה בחופש הביטוי

64. כידוע, הזכות לחופש ביטוי היא מן החשובות שבזכויות האדם; היא "ציפור נפשה" של הדמוקרטיה; היא עקרון-על בכל משטר דמוקרטי; היא נועדה להבטיח את זכותו של הפרט לבטא בחופשיות את השקפותיו ותפיסת עולמו כחלק מההכרה בזכותו לאוטונומיה אישית; היא מקרינה על אופייה של החברה ועל הליכי המשטר הדמוקרטי, בהגנה שהיא נותנת לזרימה חופשית של דעות, זרמים פוליטיים ואידיאולוגיות חברתיות; היא משרתת את תכלית גילוי האמת בחיים החברתיים. דומה שאין צורך להכביר מילים נוספות באשר לחשיבותו ומרכזיותו של חופש הביטוי, הן לאדם עצמו והן לחברה הדמוקרטית בכללותה (בג"ץ 75/53 קול העם נ' שר הפנים, פ"ד (ז) 871; רע"א 4244/20 כרמל שאמה הכהן נ' משה רווח (02.01.2023)), וכפי שנקבע בבית משפט נכבד זה: "בלא דמוקרטיה אין חופש ביטוי ובלי חופש ביטוי אין דמוקרטיה" (בג"ץ 86/14 לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 433, 421 (1987)).

65. חופש הביטוי משתרע על כל דרכי הביטוי, על כל צורות הביטוי, ועל כל תכני הביטוי; "על דעות מקובלות ועל דעות חריגות; על דעות שאוהבים לשמוע ועל דעות מרגיזות וסוטות. "חופש הביטוי אינו חל רק על ביטויים שבקונסנסוס המקובל על הכל. חשיבותו היא בתחולתו על דעות מרגיזות ואף פוגעות" (...). חופש הביטוי הוא החופש להביע דעה "ללא מעצורים, ללא איסתניסטיות ופתוח לרווחה" (...). על כן, נכלל בגדרי חופש הביטוי גם ביטוי שיש בו

"ממרח מגונה של ארוטיקה, פוליטיקה וסטיות מכל סוג" (...) (בג"ץ 399/85 כהנא נ' הוועד המנהל של רשות השידור, פ"ד מא(3) 280, 255 (1987) (להלן: "עניין כהנא").

66. וכפי שהוטעם בבג"ץ 7150/16 המרכז הרפורמי לדת ומדינה התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' שרת המשפטים (21.09.2020) (להלן: "עניין המרכז הרפורמי"):

"במוקד העתירה דכאן עומד אחד האספקטים המרכזיים של חופש הביטוי, אם לא המרכזי שבהם: חירותו של אדם לומר בפומבי, ללא מורא, דברים קשים ושנויים במחלוקת שאינם ערבים לאוזן, ואף דברים שאינם מקובלים על כלל הבריות ושיש בהם כדי לקומם, להעליב ולעורר כעס. החירות להגיד דברים כאלה מבלי להיענש היא לב-לבו של חופש הביטוי כזכות יסוד חוקתית. חביבי הרוב, גיבורי התרבות למיניהם, וכל שאר אומרי ההן, אשר אומרים דברים הנחשבים ל"נכונים" ואשר קולעים – על פי רוב, אם לא תמיד – לטעם הבריות שסובבים אותם, אינם זקוקים להגנה חוקתית מיוחדת. כל אלו יוכלו להסתפק בחיבה ובביטויי הסכמה שהבריות ממילא ירעיפו עליהם בשפע. מי שזקוק להגנה חוקתית מיוחדת הם לא אומרי ההן, אלא אומרי הלאו: אלה שנוהגים לומר דברים "חריגים", "מסוכנים", מקוממים, מעליבים, צורמים ומכעיסים – עד כדי היותם מעוררי סלידה – בקרב חלקו הארי של הציבור."

67. לאחר חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, הוכר חופש הביטוי כזכות הנגזרת מהזכות לכבוד, שכן "מהו כבוד האדם ללא החירות היסודית הנתונה לאדם, לשמוע את דברי זולתו ולהשמיע את דבריו שלו; לפתח את אישיותו, לגבש את השקפת עולמו ולהגשים את עצמו?!" (ע"א 4463/94 גולן נ' שירות בתי הסוהר (25.8.1996)).

68. ואם כך לגבי חופש הביטוי בכלל, כך – ביתר שאת – כאשר מדובר בביטוי פוליטי, המצוי ב"גרעין הקשה" של הזכות לחופש הביטוי, שהוא "מאבני היסוד של משטר דמוקרטי" (א"ב 1806/19 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 נ' ד"ר עופר כסיף (18.7.2019)).

69. כפי שפסק בית משפט נכבד זה:

"היהלום שבכתר חופש הביטוי – חופש הביטוי הפוליטי" (בג"ץ

5239/11 אבנרי נ' הכנסת (15.4.2015)).

70. זאת, "הן משום שנודעת לו חשיבות יתירה מבחינה חברתית, כיסוד מוסד של המשטר הדמוקרטי, והן משום שהוא חשוף יותר מכל צורה אחרת של ביטוי להתנכלות מצד השלטון" (בג"ץ 6396/96 זקין נ' ראש עיריית באר שבע, פ"ד נג(3) 289, 303 (1999) (להלן: "עניין זקין")). זאת ועוד, הביטוי הפוליטי הוא, בין היתר, "התחליף הטוב ביותר לנקיטה בצעדים אלימים ובלתי-דמוקרטיים, ששיטתנו שוללת מכל-וכל. הביטוי הוא שסתום רב-עוצמה העוצר בעד האלימות הפיזית מלהתפרץ. מטעם זה, אף מגשים חופש הביטוי את האינטרס בשמירה על יציבות החברה והמשטר... מניף ידו – לא יינקה, אך האומר אשר על ליבו, אפילו ליבו גס – לא במהרה ייענש" (רע"א 10520/03 בן גביר נ' דנקנר (12.6.2006) (להלן: "עניין בן גביר")).

71. הגנה על הביטוי הפוליטי מטרתה לאפשר לפרט שיתוף והחלפה של דעות ועמדות, מימוש והגשמת העצמי, קידום רעיונות ומטרות, יכולת להשפיע על החברה ולהיות מושפע ממנה בצורה הטהורה ביותר. לפיכך, הלכה היא, כי ההגנה הניתנת לחופש הביטוי הפוליטי היא רחבה במיוחד (למשל: בג"ץ 10203/03 "המפקד הלאומי" בע"מ נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד סב(4) 715 (2008); בג"ץ 11225/03 בשארה נ' היועץ המשפטי לממשלה (1.2.2006); בג"ץ 6226/01 אינדור נ' ראש עיריית ירושלים, פ"ד נז(2) 157, 164 (2003)).

72. על רקע זה נפנה לתיאור הרבדים השונים של הפגיעה בחופש הביטוי של הפרט שנחסמה יכולתו לצפות ולהגיב בחשבונו של נבחר ציבור ברשתות החברתיות.

ה.3.א. פגיעה בחופש הביטוי במובנו המידי, ובזכות להשתתפות פוליטית

73. ברובד הראשון והמידי, חסימת אפשרותו של אדם להתבטא (או מחיקת התבטאותו), פוגעת בליבת חופש הביטוי. מניעת אפשרותו של אדם להגיב בחשבון של איש ציבור או מחיקת תגובתו, הם בגדר מעשה הפוגע – באופן מובהק – בחופש הביטוי של אותו אדם, ובפרט, בחופש הביטוי הפוליטי שלו.

74. מדובר אף בפגיעה בזכות ההשתתפות הפוליטית, שכן נבצר מהפרט לקחת חלק פעיל ומשמעותי בשיח הציבורי, אך ורק בשל הבעת עמדתו. זאת ועוד, חסימת גולשים בשל דעותיהם, מעלה חשש מפני "אפקט מצנן", כלומר, חשש שאדם יימנע מלכתחילה מהבעת עמדה או מהעברת ביקורת על נבחר הציבור ברשתות החברתיות, מתוך החשש שמא "יחסם" ולא תהיה לו גישה למידע ולמסרים אותם מעביר נבחר הציבור. כפי שנקבע בבג"ץ 4804/94 חברת סטיישן פילם בע"מ נ'

המועצה לביקורת סרטים, פ"ד נ(5) 661 (1997) "ההגבלה החריפה ביותר על חופש הביטוי היא כמובן זו המגבילה אותו מראש".

ה.3.ב. פגיעה בזכות לקבלת מידע

75. ברובד השני, חסימתו של אדם פוגעת ביכולתו להיחשף לתכנים המתפרסמים בחשבוננו של איש הציבור. דהיינו, היא פוגעת בזכותו לקבלת מידע. כידוע, זרימה חופשית של מידע היא תנאי להגשמתו של חופש הביטוי. כפי שנכתב בעת"מ 6013/04 מדינת ישראל, משרד התחבורה נ' חברת החדשות הישראלית בע"מ, פ"ד ס(4) 60 (2006) (להלן: "עניין חברת החדשות"):

"חירות הביטוי היא למעשה שם קוד ל"אגד של זכויות" (...). "להגשמת חירות זו דרושות זכויות נוספות המאפשרות לאזרח לבטא את דעותיו ואשר בלעדיהן הופך חופש הביטוי לאות מתה" (...). אחת מן הזכויות המרכזיות הנגזרות מחופש הביטוי היא הזכות לדעת ולהיחשף למידע. אין לכם חופש ביטוי בלא זכות לדעת, ואין לכם זכות לדעת בלא חופש מידע... הגשמת התכליות העומדות ביסוד חופש הביטוי מחייבת אפוא הכרה בזכות רחבה לדעת, ובעקבות זאת – הכרה בזכות גישה רחבה למידע. חופש המידע הוא חיוני לקיום שוק רעיונות יעיל, ועל כן חיוני הוא לגילוי האמת. חופש המידע הוא חיוני להגשמתו העצמית של האדם, לעיצוב אישיותו ולמימוש זכות הבחירה שלו. חופש המידע הוא כלי הכרחי להגשמת המשטר הדמוקרטי (...). זרימת מידע היא תנאי בלעדיו אין לגיבוש דעות, וממילא – תנאי שאין בלתו למימוש המשטר הדמוקרטי. "רק בדרך זו הוא יוכל ליצור לעצמו דעה עצמאית ככל האפשר על אותן שאלות העומדות ברומו של עולם החברה והמדינה, שההכרעה עליהן נתונה בסופו של דבר בידי, בתוקף זכותו לבחור את מוסדות המדינה" (...). אין ספק אפוא כי "שיטת הממשל הדמוקרטית ניזונה מכך – ואף תלויה בכך – שמן הציבור ואליו תהיה זרימה חופשית של מידע, אשר נסב על הנושאים המרכזיים, המשפיעים על חיי הכלל ועל חיי הפרט. על-כן יש הרואים בזרימה החופשית של המידע מעין מפתח לפעולתה של המערכת הדמוקרטית כולה..." (...).

76. וראו אף את שנכתב על ידי בית משפט נכבד זה בעניין כהנא הנ"ל:

"חופש הביטוי הוא "חירותו (של אזרח - א' ב') להשמיע את אשר עם לבו ולשמוע מה שיש לאחרים להשמיע..." (...)

במהותו, חופש הביטוי הוא חירות (liberty) במובנה ההוהפלדיאני (...). לשם הגשמתה של חירות זו מעניק הדין לבעיה זכויות נוספות, הנגזרות מהחירות (...). מבין אלה ניתן להזכיר את הזכות לקבל מידע ואת הזכות להגיב על מידע. מכאן ש"חופש הביטוי", במובנו הרחב, הוא אגד של זכויות, אשר במרכזו החירות של המשמיע ושל השומע, ולצדה של חירות זו זכויות נוספות, הבאות להגשים את החופש האמור ולהגן עליו".

77. הזכות לקבל מידע, היא תנאי להגשמתו בפועל של חופש הביטוי. כדבריו של הנשיא בדימוס א' ברק:

"במובן מסוים, הזכות לדעת היא מהחשובות שבזכויות, הנגזרות מחופש הביטוי. ניתן אף לומר כי במובן מסוים, חופש הביטוי נגזר מהזכות לדעת. כך, שכן בטרם יביע את דעתו, צריך הפרט לקבל מידע שיאפשר לו לגבש את עמדתו. החופש לדבר, אם אין יודעים על מה לדבר, עשוי להתגלות כחופש עקר. אכן, החיפוש אחר האמת והצורך לתת לפרט להגשים את עצמו – שניים מן הערכים המונחים ביסוד חופש הביטוי – מבססים במיוחד את הזכות לדעת. רק מכוחו של מידע על המציאות הסובבת אותנו תוכל האמת להתמודד בשוק הרעיונות עם השקר. כשם שידע הוא תנאי חיוני לקיומו של שוק פיננסי, כך מידע הוא תנאי הכרחי לקיומו של שוק רעיונות. בלא מידע אין דעה; בלא דעה אין ביטוי; בלא ביטוי אין שכנוע; בלא שכנוע אין התמודדות; ובאין התמודדות קיים חשש שהאמת לא תצא לאור".¹¹

78. וכפי שנקבע בעניין קוניק הנ"ל:

"החסימה פוגעת בחופש הביטוי של המערער, ומדובר לא רק ב"ענישה" בגין הציוץ שכבר פורסם, אלא במניעה מראש של האפשרות להגיב לפרסומים בחשבון של קוניק; כאשר אמצעי מניעתי טומן בחובו פגיעה קשה יותר בחופש הביטוי מאשר הטלת סנקציה בדיעבד... נוסף על הפגיעה בזכותו של המערער לבטא את עמדותיו, נפגעת זכותו להיחשף למידע המפורסם בחשבון" (פסקה 36 לפסק הדין).

¹¹ אהרן ברק "חופש המידע ובתי המשפט" קריית המשפט ג (תשס"ג) 95.

79. הנה כי כן, מדובר למעשה בשני צדדים של אותו המטבע: הפרט אינו יכול להגשים את זכותו לחופש הביטוי, מבלי שתינתן לו הזכות לקבלת מידע.
80. הזכות לקבלת מידע מרשויות השלטון נובעת, בין היתר, ממעמדה של רשות שלטונית כנאמן, המחזיק במידע בנאמנות עבור הציבור. כפי שנכתב עוד בעניין חברת החדשות הנ"ל:

"חובתה של הרשות להעמיד לעיני הציבור את המידע שברשותה נגזרת ממעמדה של הרשות כנאמן, ולענייננו – כנאמן המחזיק במידע בנאמנות בשביל הציבור כולו: "...מידע שרשות הציבור מחזיקה בו אין הוא קניינה של הרשות. קניינו של הציבור הוא. הרשות מחזיקה בו אך בנאמנות עבור הציבור – עבור הציבור ולמען הציבור – וממילא אסורה היא לנהוג בו דרך בעלים משל ירשה אותו מאבותיה" (...)" (ראו גם: ע"מ 11120/08 התנועה לחופש המידע נ' מדינת ישראל - רשות ההגבלים העיסוקיים (17.11.2010))

81. בהתאם לכך, פרסומיהם של נבחרי הציבור וגורמי השלטון ברשתות החברתיות, הנוגעים לפעילותם הציבורית, מהווים מידע השייך לציבור (ולא לרשות או לאדם, אשר תפקידם לייצג את הציבור). חסימת משתמשים ברשתות החברתיות ע"י נבחרי ציבור פוגעת בזכותם להיחשף למידע האמור ולהגיב אליו.

ה.3.ג. פגיעה בזכות (ובאפשרות) לפקח על פעולת הרשות

82. ברובד השלישי, החסימה פוגעת בזכותו של הפרט לבקר ולפקח על אישי הציבור. כידוע, הביקורת הרחבה על אנשי ציבור בפועלם הציבורי היא תנאי שאין בלעדיו לקיום משטר דמוקרטי. היא עמוד התווך של חופש הביטוי. כפי שנכתב על ידי בית משפט נכבד זה בע"מ 9135/03 המועצה להשכלה גבוהה נ' הוצאת עיתון הארץ, פ"ד ס(4) 217 (2006): "העין הציבורית היא לא רק ביטוי לזכות לדעת, אלא גם בבואה לזכות לפקח". בביקורת על אישי ציבור יש כדי לאפשר שיח חופשי לצורך עיצוב עמדות פוליטיות וציבוריות בחברה (ע"א 9462/04 מורדוב נ' ידיעות אחרונות, פ"ד ס(4) 13 (2005); עניין בן גביר הנ"ל). וכפי שנפסק בע"א 1104/00 אפל נ' חסון, פ"ד נו(2) 607 (2002):

"בתחום הציבורי והפוליטי, קשה לנתק את הקשר בין הדעה לבין מי שמביע אותה. מכאן הצורך החברתי לאפשר חופש לא רק באשר לדעות אלא גם באשר לנושאי משרה המשמשים להן שופר. אכן, דווקא בתחום ציבורי זה חיוני ליתן משקל מירבי לחופש הביטוי, שכן בתחום זה מעוצבת התפיסה

החברתית והמדינית הקובעת את כיוונה של החברה. דווקא בתחום זה הופכת חירות הביטוי לפגיעה במיוחד, בשל הנטיה לראות בצמצומה פתרון קל לבעיות חברתיות שהפתרון הראוי להן נמצא במקום אחר".

ה.3.ד. פגיעה בזכות המחאה

83. ברובד הרביעי, חסימת גולשים פוגעת בזכותם למחות נגד השלטון.
84. ההגנה המעשית על חופש הביטוי כוללת אף מתן יכולת לפרט להביע את ביקורתו ומחאתו על אישי הציבור, בפלטפורמה הרלוונטית, בהקשר הרלוונטי ובתפוצה הרלוונטית.
85. זאת, בדומה לזכות הפרט להפגין דווקא במיקום מסוים. לא אחת עמד בית-משפט זה על החשיבות בבחירת מקום ההפגנה:

"הבחירה של המפגינים במיקום מסוים היא לרוב אינה בחירה ניטרלית. לעיתים קרובות בוחרים המפגינים ב"מיקום הטוב ביותר" - דהיינו, במיקום שבו נוכחותם הפיסית במרחב תורגש באופן המרבי, והמסר שאותו הם מבקשים להעביר יועבר באופן האפקטיבי ביותר. [...] הפגנה היא אפוא - מעצם טיבה וטבעה - אקט פומבי, בו מבקשים המפגינים להביא את מחאתם אל הקהל האפשרי הגדול ביותר, ומתוקף כך יש חשיבות רבה גם לבחירת המקום. לא לחינם בחרו הדוברים והמפגינים לאורך ההיסטוריה האנושית את "כיכר העיר" כזירה המתאימה לעריכת הפגנות. הדבר נובע, מניה-וביה, מתוך ההכרה בכך שבכל הנוגע להעברת המסר הזירה אינה פחות חשובה מהמסר. הדברים יפים בייחוד שעה ש"כיכר העיר" אינה רק "סתם" מקום מרכזי, אלא הבחירה בה נושאת כשלעצמה מטען או אמירה כלשהם. במצבים אלו, לא זו בלבד שהזירה (המדיום) אינה פחות חשובה מהמסר, אלא לעיתים היא כשלעצמה מהווה סוג של ביטוי" (בג"ץ 6536/17 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' משטרת ישראל (8.10.2017)).

86. ראו גם הדברים שנכתבו בבג"ץ 5078/20 פדידה נ' משטרת ישראל מפקד מחוז ירושלים ניצב דורון ידיד (19.8.2020) (להלן: "עניין פדידה"):

"הגם שהזכות להפגין בסמוך למעון ראש הממשלה אינה מוחלטת, הפגיעה בחירות ההפגנה ובחופש הביטוי של

**המפגינים כתוצאה משלילת אפשרותם להתכנס דווקא
במקום זה – קשה וחריפה היא".**

87. כשם שהפגנה מול משכנו של נבחר ציבור הוכרה כ"הבעת תוכחה", אשר נועדה "למשוך את תשומת הלב של מקבלי ההחלטות ושל הציבור" ו"להזהיר ציבורית את נבחר הציבור, או את מי שפונים אליו – על מה שנתפס, בעיניי המפגינים, כשגוי" עע"מ 1775/20 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' עיריית ירושלים (24.9.2020) (להלן: "עניין עיריית ירושלים"), כך יש להכיר בחשיבות המחאה ב"מיקום" הווירטואלי האפקטיבי.

88. כידוע, נוכח חשיבותה של זכות ההפגנה, נקבע כי כאשר אין חלופה אפקטיבית של קיום מחאה ליד משרדו הרשמי של נבחר ציבור, יש לאפשר עריכת משמרת מחאה ליד מעונו הפרטי (למשל: עניין עיריית ירושלים הנ"ל). אם כך לגבי מעונו הפרטי של נבחר ציבור, עם כל אי הנוחות לו ולבני משפחתו, הפגיעה בפרטיות והמטרד לציבור הנלוות לכך, כך בוודאי, קל וחומר, לגבי חשבונות ברשתות החברתיות. ויודגש: למרבית הגולשים אין חלופה וירטואלית אפקטיבית למחאה אותם הם מבקשים להביע בחשבונותיהם של נבחר ציבור, שכן הבעת מחאה בחשבונם הפרטי היא בבחינת "עץ נופל ביער", שלא תישמע על ידי איש למעט עוקביהם.

ה.3.ה. פגיעה בשיח הציבורי החופשי

89. ברובד החמישי, מניעת יכולתו של הפרט להגיב בחשבונות של נבחר ציבור, או מחיקת תגובותיו, פוגעת לא רק באדם שנחסם, כי אם גם בציבור בכללותו, שכן היא פוגעת ביכולת לקיים שיח ציבורי חופשי, לעצב דעה עצמאית ולממש את חופש הביטוי באופן מיטבי. כפי שנכתב בעניין ניידלי הנ"ל:

"היעדר המגבלות על הפרסום ברשת החברתית מוביל לריבוי קולות אינהרנטי באופן שמפרה את שוק הדעות ומאפשר למשתמשים להגיב במהירות על תכנים שעל-פי הנטען פוגעים בהם".

90. זאת ועוד, חסימת גולשים בעלי עמדות ניציות לאותו נבחר ציבור, מייצרת הטיה מלאכותית של התגובות המתפרסמות בחשבונות, לטובתו. בכך נמנעת מהפרט חשיפה לאינפורמציה שעשויה להיות משמעותית, לדעות שונות, לביקורת ולהשגות לגיטימיות בחברה דמוקרטית, אשר עשויות להשפיע על תפיסת עולמו. כפי שנכתב בעניין כהנא הנ"ל:

"החלפה חופשית ולא מוכתבת מהשלטון של מידע, דעות והשקפות, תוך ניסיון לשכנוע הדדי, היא תנאי חיוני לקיומו של משטר דמוקרטי, המבוסס על שלטונו של העם, על-ידי העם,

למען העם. רק בדרך זו ניתן להבטיח, כי כל יחיד בחברה יקבל את מירב הנתונים הדרושים לו לשם קבלת החלטות בעניין משטר ושלטון. זרימה חופשית זו של דעות מאפשרת שינוי סדיר במבנה הכוחות המקיים את השלטון" (ראו גם, למשל: בג"ץ 62/243 אולפני הסרטה בישראל בע"מ נ' גרי, פ"ד טז 2407, 2416; בג"ץ 2996/17 ארגון העיתונאים בישראל - הסתדרות העובדים הכללית החדשה נ' ראש הממשלה (23.1.2019))

ה.3.ו. פגיעה באמון הציבור בנציגיו

91. ברובד השישי, הפרקטיקה מושא העתירה פוגעת באמון הציבור, אשר הוכר זה מכבר כאינטרס בסיסי ביותר במשטר דמוקרטי, אשר מעצם הגדרתו, שואב את כוחו מהציבור. כפי שצוין בעבר, "בלא אמון הציבור במערכות השלטון אין לחברה הדמוקרטית קיום" (בג"ץ 5853/07 אמונה תנועת האישה הדתית לאומית נ' ראש הממשלה פ"ד סב(3) 493, 445 (2007)). אפשרותם של פרטים בחברה להעביר ביקורת על רשויות הציבור ונבחריו, מבלי להיות חשופים לסנקציות מסוג כלשהו, תורמת לאמונם ברשויות השלטון כפועלות בהתאם לדין, לכללי המנהל הציבורי ולכללי הצדק הטבעי. מדובר בנציגים שנבחרו ע"י הציבור ותפקידם לפעול למענו. חסימת ביקורת ציבורית על פעולותיהם חוטאת לתפקידם כמייצגי הציבור, שבו נכלל אף הציבור שלא בחר בהם.

92. הפגיעה באמון הציבור נובעת אף מהעדרה של שקיפות, באשר לקריטריונים המנחים את נבחריו הציבור בהחלטתם "לחסום" גולשים. כידוע, שקיפות באשר לאופן שבו פועלות רשויות השלטון הכרחית לצורך שמירה על מנהל תקין ולהבטחת אמון הציבור ברשויות. יתר על כן, שקיפות פעולות השלטון מאפשרת את מימושה של זכות הציבור לדעת. כך יכולים האזרחים להתחקות אחר פעולותיהם של נבחריו הציבור, והשיקולים אשר מניעים אותם, ולהעביר עליהם ביקורת במידת הצורך. לאלו, כפי שנפסק בעבר, "תרומה מכרעת ל"היגיינה הציבורית" ולשיפור איכותה של פעולת הרשות בידועה כי פעולותיה ותהליך קבלת החלטותיה חשופים ושקופים לעין הציבור" (עע"מ 9135/03 המועצה להשכלה גבוהה נ' הוצאת עיתון הארץ, ס(4) 217 (2006)).

93. יצוין, כי מאז ניתנו לראשונה המלצות מבקר המדינה כאמור, התקיימו כמה וכמה מערכות בחירות ארציות, ומערכת בחירות אחת לרשויות המקומיות, ואחת נוספת ממשמשת ובאה. לחופש הביטוי הפוליטי חשיבות עליונה בימים כתיקונם, כאמור, וביתר שאת בתקופת בחירות (בג"ץ 869/92 זוילי נ' יו"ר ועדת הבחירות

המרכזית לכנסת השלוש-עשרה, פ"ד מו(2) 692 (1992); ר' גמ בג"ץ 372/84 קלופפר-נוה נ' שר החינוך והתרבות, מר זבולון המר, פ"ד לח(3) 233 (1984).

94. כפי שנכתב לאחרונה בתר"מ (ת"א) 144-26 משה פדלון, ראש עיריית הרצליה נ' יריב פישר, חבר מועצת עיריית הרצליה (26.12.2023) (כב' השופטת אגמון-גונן): "בחירות הן אחד המקרים המובהקים המדגימים את חשיבות השמירה על חופש ביטוי נרחב ועל האפשרות להביע דעה, בעיקר כנגד המחזיקים בשלטון, כמו במקרה שלפניי – כנגד ראש העירייה המכהן".

95. לבסוף יצוין, כי לחופש הביטוי נודעת חשיבות מיוחדת גם בשעת לחימה. כידוע, "ב עיתות מלחמה ומשבר, המחאה היא חשובה במיוחד, גם אם כואבת במיוחד" (בג"ץ 8007/23 מפלגת חד"ש - החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון נ' יעקב שבתאי, מפכ"ל המשטרה (08.11.2023) (להלן: "עניין חד"ש")).

ה. הפגיעה בשוויון

96. הזכות לשוויון היא "מנשמת אפו של המשטר החוקתי שלנו כולו" (בג"ץ 6845/00 ניב נ' בית-הדין הארצי לעבודה, פ"ד נו(6) 663 (2002)), המצויה בגרעין הקשה של הזכויות המוקנות לאדם בחברה דמוקרטית:

"דומה כי לא נמצא מי שיחלוק כי השוויון הוא אבן הראשה במשטר דמוקרטי ונדבך מרכזי ביחסים שבין הפרט למדינה. לא ניתן לקיים חברה במדינה דמוקרטית ללא שוויון שהוא אחד מנגזרות הצדק וההגינות. השוויון הוא שם נרדף לצדק והגינות כפי שהוא נראה לבני החברה בתקופה מסוימת. שוויון המוליך אלי צדק, שוויון שדרכו היא דרך ההגינות" (בג"ץ 7111/95 מרכז השלטון המקומי נ' הכנסת, פ"ד נ(3) 485, 502 (1996)).

97. כידוע, משאבי המדינה שייכים לכל האזרחים, וכל האזרחים זכאים ליהנות מהם על פי עיקרון השוויון, ללא הפליה מחמת דת, גזע, מין או שיקול פסול אחר (למשל: בג"ץ 7245/10 עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' משרד הרווחה, פ"ד סו(2) 442 (2013)).

98. חסימת משתמשים ומחיקת תגובותיהם בשל עמדותיהם הפוליטיות, יוצרת הבחנה בין פרטים, על בסיס עמדתם הפוליטית, שהיא שוני שאינו רלוונטי, ולפיכך מהווה אפליה מובהקת ואסורה.¹²

¹²גם חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, תשס"א-2000, אוסר מפורשות על אפליה מחמת "השקפה" ו"השתייכות מפלגתית".

99. הנה כי כן, הפרקטיקה מושא עתירה זו פוגעת – פגיעה חמורה, מתמשכת ורחבת היקף – בפרטים שגישתם נחסמה, ובציבור בכללותו.

ה.5. ככלל, נבחרי הציבור אינם רשאים "לחסום" גולשים מגישה לחשבונותיהם, אלא בהתאם לתנאי פסקת ההגבלה ולמבחן "הוודאות הקרובה"

100. "חסימת" גולשים בחשבונותיהם של נבחרי ציבור היא אקט מינהלי. כפי שנקבע בענין קוניק הנ"ל: "משהוברר כי חשבון הטוויטר של קוניק הוא בעל מאפיינים ציבוריים, המשמעות היא כי ההחלטה לחסום את המערער מצפייה וקיום קשרי גומלין עם החשבון היא "החלטה של רשות", כהגדרתה בסעיף 2 לחוק בתי משפט לעניינים מינהליים, התש"ס-2000" (פסקה 35 לפסק הדין).

101. ככל זכות, חופש הביטוי – גם זה הפוליטי – אינו מוחלט. ניתן להגביל את חופש הביטוי, כמו כל זכות יסוד אחרת, בהתאם לפסקת ההגבלה שבסעיף 8 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. דהיינו, אין לפגוע אלא בחוק ההולם את ערכי מדינת ישראל; כאשר הפגיעה היא באופן מידתי ולתכלית ראויה.

102. נקודת המוצא של בית משפט נכבד זה בעניין קוניק הייתה, "כי הרשויות הציבוריות המנהלות חשבונות ברשתות החברתיות מוסמכות לחסום משתמשים מקרב הציבור מחשבונותיהן. עם זאת, ברי כי שיקול הדעת המינהלי כפוף לביקורת שיפוטית, ויש להפעילו בתום לב, על יסוד שיקולים ענייניים, ובאופן שוויוני ומידתי" (פסקה 35 הנ"ל).

103. נראה, כי מרביתם המוחלטת של ה"חסימות" שמבצעים נבחרי הציבור, אינה צולחת את מבחני פסקת ההגבלה.

104. ראשית, הרצון להימנע מביקורת בוודאי אינו מהווה תכלית ראויה. כך ציין אף מבקר המדינה: "יודגש כי מניעת ביקורת לא נוחה לאיש הציבור או לגוף הציבורי אינה בבחינת תכלית ראויה בהקשר זה". שיקולים פוליטיים בוודאי אינם יכולים להיחשב לתכלית ראויה. כידוע, למעט במקרים חריגים ומתוחמים, הרשות כלל אינה רשאית לשקול שיקולים פוליטיים, מפלגתיים או אישיים, במסגרת הפעלת סמכותה.

105. יש להניח כי ייטען שבמקרים מסוימים, החסימה נובעת מרצון להימנע מחשיפה לגידופים או שפה בלתי הולמת, או להגן על הציבור מפניהם. כפי שהשיב, למשל, ח"כ לשעבר חיים ילין לפניית העותרים: "בדף הפייסבוק של ח"כ ילין אנו שומרים על חופש הביטוי לכלל המשתמשים בדף, מקפידים לא לצנזר ולא למחוק תגובות אך שאלו חורגות מהשיח ומגבול הטעם הטוב, לרבות שימוש

במילות גנאי וקללות והתייחסות לחיים האישיים של ח"כ ילין, אנו לא נהסס לשקול מחיקת תגובות אלו" (נספח 2 לעיל).

106. נוכח ההגנה הרחבה הניתנת לחופש הביטוי הפוליטי, כאמור, ונוכח החשיבות הציבורית שבקיום שיח חופשי, ספק אם תכלית זו יכולה להיחשב לתכלית ראויה.
107. בפסיקה נקבע, כי ההגנה מפני פגיעה ברגשות הציבור, כשלעצמה, עשויה להיחשב לתכלית ראויה, אלא **שמסקלה מועט**, כאשר מולה ניצבת הזכות לחופש הביטוי. כפי שנקבע בעניין זקין לעיל: "על ביטויים פוליטיים חלים במידה הרבה ביותר כל הראציונאלים לחופש הביטוי. על-כן, בדרך כלל, אין להגביל ביטוי פוליטי אך בשל פגיעתו ברגשות. הגבלה כזאת עלולה לפגוע באושיות הדמוקרטיה. מכאן הפסיקה, שבה ניתנה הגנה מלאה לביטויים פוליטיים המבקרים את הממשלה בלשון עולבת וגסה או לביטוי פוליטי גזעני הפוגע ברגשות הציבור".
108. לא מכבר נדונה בבית משפט נכבד זה עתירה אשר כוונה נגד החלטתו של ראש עיריית ת"א, להסיר שלטי חוצות בטענה **לפגיעה ברגשות הציבור**. בשלטים נראו נשיא הרשות הפלסטינית וראש הלשכה המדינית של החמאס, כשהם כורעים על ברכיהם, עיניהם מכוסות, וידיהם מביעות כניעה. אחד מהם, מחזיק דגל לבן בין ידי. ברקע התמונה, נראה אזור זרוע הרס ומסוקים מרחפים ממעל לו. על השלטים נכתב: "שלום עושים רק עם אויבים מובסים". חולדאי הסביר ש"השפלתו של האחר איננה דרכנו" (עע"מ 1798/20 **עמותת פורום המזרח התיכון ישראל נ' עיריית תל אביב** (7.1.2021) (להלן: "עניין עיריית ת"א")). העתירה נדחתה אמנם נוכח היותה תיאורטית, אולם "במבט צופה פני עתיד" כתב השופט הנכבד שטיין כך:

"לכל אזרח בישראל נתונה זכות מלאה להביע ולפרסם דברים ככל העולה על רוחו, כל אימת שדבריו אינם מהווים עבירה פלילית, דוגמת הסתה לגזענות או לאלימות, עוולת נזיקין דוגמת לשון הרע או פגיעה בפרטיות, או כפי שצוין על ידי חברי, השופט סולברג, "פרסום פוגעני ה'מזעזע את אמות הספים של הסובלנות ההדדית'". עיקרה של זכות זו הוא "חירותו של אדם לומר בפומבי, ללא מורא, דברים קשים ושנויים במחלוקת שאינם ערבים לאוזן, ואף דברים שאינם מקובלים על כלל הבריות ושיש בהם כדי לקומם, להעליב ולעורר כעס. החירות להגיד דברים כאלה מבלי להיענש היא לב-לבו של חופש הביטוי כזכות יסוד חוקתית. חביבי הרוב, גיבורי התרבות למיניהם, וכל שאר אומרי ההן, אשר אומרים דברים הנחשבים ל"נכונים" ואשר קולעים – על פי רוב, אם לא תמיד – לטעם הבריות שסובבים אותם, אינם זקוקים

להגנה חוקתית מיוחדת [...] מי שזקוק להגנה חוקתית מיוחדת הם לא אומרי ההן, אלא אומרי הלאו: אלה שנוהגים לומר דברים "חריגים", "מסוכנים", מקוממים, מעליבים, צורמים ומכעיסים – עד כדי היותם מעוררי סלידה – בקרב חלקו הארי של הציבור." (...). עם כל ההבנה לליבם של אלו שרואים בשלט של המערערת דחיית רעיון השלום והבעת אהדה לאלימות ולמלחמה, המנוגדות לטעם הטוב, שומה על כולנו לזכור כי "חופש הביטוי לא נגזר מ"דיני הטעם הטוב" אלא מדיני החוקה אשר מעניקים לו הגנה מפני איסוריהם ועונשיהם של בעלי שררה (...)... דינים אלו מחייבים את בתי המשפט ליתן פרשנות מצמצמת להוראות דוגמת סעיף 2(ה) לחוק עזר לתל-אביב-יפו (שילוט), התשנ"ג-1992 (להלן: חוק העזר), אשר מסמיך את ראש העירייה שלא לתת רישיון להצבת שלט חוצות אשר מעביר מסר חוקי למהדרין בשל כך שהינו "פוגע בתקנת הציבור או ברגשותיו". לדידי, הפעלת סמכות כאמור תוצדק רק במקרים קיצוניים ביותר בהם מדובר בפרסום פוגעני באופן "המזעזע את אמות הספים של הסובלנות ההדדית (...). בבואו להפעיל את סמכותו לפי חוק העזר באופן שמגביל את חופש הביטוי, ראש העירייה איננו רשאי לפסול תכנים חוקיים מפאת חוסר התאמה בינם לבין ערכיו, גם כשערכים אלו מוחזקים על ידי רוב בני עירו. כמו שאר בעלי שררה, ראש העירייה חייב להימנע מהפעלת כוח שלטוני באופן שמתיימר להכתיב ערכים ולהנחיל לאזרחים את המידות הטובות בעיניו באורח חייהם ובשיח הציבורי. עליו לתת יחס ניטרלי וחסר פניות לכל הדעות והאמונות ולכל התבטאות אשר מושמעת או מוצגת במרחב הציבורי – כל אימת שמדובר בהתבטאות שאינה מגיעה כדי עבירת פלילית או עוולת נזיקין ושאינה מזעזעת את אמות הספים של הסובלנות ההדדית. הלכה היא עמנו כי "המשטרה אינה ממונה על האידיאולוגיה" (...). וכי "התוכן האידיאולוגי, שההפגנה או התהלכה מבקשות לבטא, אינו כשלעצמו עניין לשלטונות" (...). כלל בסיסי זה איננו מחייב רק את משטרת ישראל בבואה להגביל את חופש ההפגנה – כל בעל שררה בחברה חופשית שאינה סובלת דיכוי, הנחלת חשיבה קבוצתית (groupthink) והשתקת דעות חריגות חייב לפעול על פיו.

בכגון דא, השופט מ' לנדוי (כתוארו אז) לימדנו כי: "שלטון הנוטל לעצמו את הרשות לקבוע מה טוב לאזרח לדעת, סופו שהוא קובע גם מה טוב לאזרח לחשוב; ואין סתירה גדולה מזו לדמוקרטיה אמיתית, שאינה "מודרכת" מלמעלה" (...).

הדברים נכתבו ככפפה ליד לענייננו.

109. וכפי שנקבע לאחרונה בעניין חד"ש הנ"ל: "נפתח במושכלות יסוד: חופש ההפגנה והתהלוכה, כחלק מחופש המחאה, הם חלק בלתי נפרד מחופש הביטוי שהוכר כזכות יסוד חוקתית. חופש הביטוי אינו שייך רק למחנה אחד או לצד אחד של המפה הפוליטית, והוא נועד להגן לא רק על דעות מקובלות ואהודות, אלא גם "על דעות חריגות, מקוממות ומכעיסות, המושמעות על רקע מאורעות מסעירים ובסגנון בוטה וצורם" (...).

110. כידוע, הנוסחה המקובלת לצורך איזון מסוג זה, היא נוסחת הוודאות הקרובה, לפי ה אין להגביל את חופש הביטוי אלא אם קיימת "ודאות קרובה" לפגיעה ממשית בערך או באינטרס מוגן, כגון שלום הציבור או ביטחון המדינה. נוסחה זו, אשר עוגנה בפסיקה עוד בטרם חקיקת חוקי היסוד בדבר זכויות האדם, משתלבת כיום במבחני המידתיות (בג"ץ 5469/20 אחריות לאומית ישראל נ' ממשלת ישראל (4.4.2021); עניין פדידה הנ"ל).

111. וראו את שנכתב, ברחל בתך הקטנה, בעניין המרכז הרפורמי הנ"ל: "זכותו של אדם פרטי להתבטא בפומבי באופן חריג, מקומם ומכעיס – כל אימת שהתבטאותו אינה מגיעה כדי עבירה פלילית או עוולה אזרחית ואיננה יוצרת וודאות קרובה של פגיעה ממשית בחברה – מצויה בדל"ת אמות האוטונומיה שלו כבן חורין".

112. זו הנוסחה שאומצה באשר לקיום הפגנה: "ברירת המחדל היא מתן רישיון לקיים הפגנה והחריג הוא אי מתן רישיון. על מפקד המחוז להפעיל שיקול דעת בהתאם לעקרונות ולחובות במשפט המינהלי והכל לשם "קיום הבטחון או הסדר הציבורי". לשם כך נדרש מפקד המחוז לבחון את התשתית העובדתית הרלוונטית, ונדרשות ראיות קונקרטיות כדי לבסס את אמת המידה של ודאות קרובה לפגיעה קשה בסדר הציבורי" (עניין חד"ש הנ"ל, פסקה 5 והאסמכתאות שם). ויודגש: מבחן הודאות הקרובה משתרע על כל סוגי הביטויים הפוליטיים, אפילו על הביטוי הפוליטי הגזעני (עניין כהנא הנ"ל). כאמור, ככלל, הפגיעה שעלולה להיגרם לציבור כתוצאה מהבעת מחאה באמצעים וירטואליים חמורה פחות מזו שעלולה להיגרם כתוצאה מקיום הפגנה פיסית.

113. בענייננו, "הערך המוגן" בעטיו נוהגים נבחרו הציבור לחסום גולשים הוא, לכאורה, הסכנה לפגיעה ברגשותיהם או ב"רגשות הציבור", אלא שבאיזון בין חופש הביטוי ובין הסכנה לפגיעה ברגשות הציבור, לרוב ידו של חופש הביטוי על העליונה. כפי שנקבע לא מכבר בעניין עיריית ת"א הנ"ל:

"שאלת האיזון הראוי, בין הזכות לחופש ביטוי במובנו הפוליטי, לבין האינטרס של הגנה על רגשות הציבור (...) – עלתה ובאה לא אחת, בלבושים שונים, לפתחו של בית המשפט העליון. אין כאן המקום לפרט על אודות כל אותם מקרים, אך החשוב לענייננו, כי אמות-מידה עקרוניות ומופשטות באשר לנקודת האיזון בכגון דא – נקבעו זה מכבר. בית משפט זה קבע פעם אחר פעם, כי על דרך הכלל, ידה של הזכות לחופש ביטוי פוליטי, תגבר על הפגיעה הצפויה ברגשות הציבור... הנחת המוצא היא, כי עמידותה וחוסנה של החברה הישראלית – איתנים די הצורך. יש לקוות, גם להניח, כי לא יזעו קירות הבית נוכח ביטויים כאלה ואחרים שנשמעים מפי בניו ובנותיו, גם אם יהיו אלה ביטויים קשים, נוקבים, מקוממים ואף פוגעניים. נקודת האיזון החוקתית, הוצבה אפוא במקום שבו 'נחצה סף הסיבולת של החברה הדמוקרטית'. בלשון אחרת נקבע, כי חופש הביטוי יוגבל רק מקום שבו עסקינן בפרסום פוגעני ה'מזעזע את אמות הסיפים של הסובלנות ההדדית' (...). הנה כי כן, אמת המידה היא ברף גבוה, מחמירה, נחושה לספק הגנה אפקטיבית לזכות היסוד של חופש הביטוי הפוליטי, גם במקרים שהביטוי צורם לאוזן וקשה לעיכול".

114. ואם כך לגבי הפגיעה ברגשות הציבור, כך ביתר שאת לגבי הפגיעה ברגשותיו של נבחר הציבור עצמו. כידוע, על אנשי ציבור להיות ערוכים לספיגת ביקורת רבה יותר כלפיהם מאשר אדם מן השורה. ביקורת זו עשויה להיות "קשה, נוקבת ואף ארסית" (ת"א (עכו) 13-07-24641 בן עזרא נ' עיריית עכו (30.10.2017)), אולם " זהו מחיר היחשפותם האישית לציבור והפרסום ברבים, בכתב או בעל פה, של דבריהם" (ע"א 334/89 מיכאלי נ' אלמוג (20.12.1992)).

115. בנוסף, לאיש ציבור, להבדיל מאדם פרטי, יכולת טובה יותר להתגונן מפני דברים המוטחים כלפיו, מכוח נגישותו לאמצעי התקשורת, המאפשרת לו להכחיש ולהזים את הדברים ולהציג את גרסתו לציבור (ראו, למשל: ע"א 214/89 אבנרי נ' שפירא, פ"ד מג(3) 840 (1989)).

116. כדברי נשיא בית המשפט העליון בדימוס ברק בבג"ץ 2194/06 **מפלגת שינוי נ' יושבת ראש ועדת הבחירות המרכזית** (28.6.2006):

"מעצם מהותו של המשטר הדמוקרטי מתבקשת החשיפה לפגיעה ברגשות. פגיעה ברגשות, ואף פגיעה קשה, עשויה להיות תוצאה בלתי-נמנעת של החלפתם החופשית של דעות ורעיונות בחברה דמוקרטית. במיוחד כך כאשר מדובר בדעות חריגות המערערות על נורמות מוסכמות ועל ערכים מקובלים. אכן, אזרחי החברה הדמוקרטית חשופים לכך שדעותיהם, אמונותיהם, וערכיהם, יותקפו ויאותרו. תהליך זה כרוך לעתים בפגיעה קשה ברגשות".

117. עוד יצוין, כי חלק מנבחרי הציבור עצמם, נוהגים להתבטא, במסגרת חשבונותיהם ברשתות החברתיות, **בלשון חריפה, גסה ומשתלחת** כלפי יריבים פוליטיים, עיתונאים וגורמי אכיפת החוק.

118. אכן, חופש הביטוי לא נגזר מ"דיני הטעם הטוב", וזכותם של נבחרי הציבור - ככל האזרחים - להגנה רחבה על חירות זו, אולם אין לקבל מצב בו נבחרי הציבור ייטלו לעצמם את הזכות להתבטא ככל העולה רוחם, בין בחשבונותיהם ברשתות החברתיות ובין בפלטפורמות ציבוריות אחרות, אך ישללו חירות זו מהציבור.

119. לבסוף, מרבית ה"חסימות" אינן מידתיות. אפילו כאשר ניצבת מנגד תכלית ראויה, חסימת משתמש היא **אמצעי דרסטי**, שיש לנקוט בו רק אם הפגיעה בזכות ה'נחסם' צולחת את מבחן המידתיות. זאת בפרט כאשר ניתן לחשוב על **אמצעים רבים שפגיעתם פחותה**, כגון הגבלת זמן החסימה, מתן הנמקה מפורשת והתראה לפני חסימה, מנגנון ערעור מסודר וכיו"ב. כך סבור אף מבקר המדינה:

גם אם מדובר בהתבטאות שמצדיקה לכאורה את מחיקתה מדף הפייסבוק, בודקת הנציבות אם הפגיעה בחופש הביטוי היא מידתית... כך למשל, חסימת הגישה לדף המונעת מראש הבעת כל ביטוי שהוא היא אמצעי חריף, כיוון שהוא חל על כל ביטוי עתידי. לעומתה, ניתן לעתים לנקוט אמצעים שפגיעתם בחופש הביטוי פחותה, כמו מתן אזהרה למגיב לפני מחיקת התגובה; מחיקת התגובה; מתן אזהרה לפני חסימה או חסימה מוגבלת בזמן".

120. וכפי שנקבע בעניין קוניק הנ"ל:

"ניכר שהמשיב הוא אדם ביקורתי שרואה בקוניק את הנמען הרלוונטי להשמעת עמדתו ביחס למדיניות עיריית גבעתיים בתחום התחבורה, ולעיתים עושה זאת בשפה מתריסה. אף אם הדבר מרגיז, מקומם או מעליב את קוניק, התנהגות המערער כפי שהיא משתקפת

מטיעוני הצדדים איננה מצדיקה את האמצעי הפוגעני שבו נקט
המשיב" (פסקה 39 לפסק הדין).

121. למעלה מן הדרוש, "חסימה" שרירותית אינה הולמת את ערכי מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. כאמור, חופש הביטוי, לא כל שכן חופש הביטוי הפוליטי, הוא ערך יסוד בכל מדינה דמוקרטית ובוודאי בישראל. צנזורה והשתקה של ביקורת כלפי נבחר ציבור, בוודאי אינם עולים בקנה אחד עם ערכיה של דמוקרטיה. גם הפליית גולשים על רקע השקפתם הפוליטית בוודאי אינה הולמת את ערכי מדינת ישראל כיהודית ודמוקרטית.

ה. 6. אמות המידה הראויות להתנהלות נבחר הציבור בחשבונותיהם ברשתות החברתיות

122. כאמור, במסגרת עתירה זו מבוקש כי בית המשפט יורה למשיבים לפעול, בהקדם, למתן הנחיות מפורשות, אחידות וברורות, באשר ל"חסימת" משתמשים ומחיקת תגובותיהם על ידי נבחר הציבור או הרשות, כך שיעלו בקנה אחד עם תנאי פסקת ההגבלה שבחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ועם כללי המשפט הציבורי בדבר הפעלת הסמכות בתום לב, על יסוד שיקולים ענייניים בלבד, ובאופן שוויוני, סביר ומידתי, תוך איפוק והגינות בהפעלת הכוח (ע"א 1188/92 הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה ירושלים נ' ברעלי, פ"ד מט(1) 463 (1995)).

123. העותרים סומכים ידם על המתווה שהומלץ על ידי מבקר המדינה, שאלה עיקריו:

123.1. על נבחר הציבור (או הרשות) לפרסם בחשבונו ברשת החברתית תקנון בדבר אופן הטיפול בתגובות הציבור, אשר ישקף את האיזון הראוי בין זכויות המשתמשים ובין אינטרסים ציבוריים אחרים, כפי שפורט לעיל;

123.2. על התקנון לכלול צעדים מידתיים והדרגתיים שיינקטו נגד המפרים את מדיניות השימוש בדף, כגון אזהרה, הסתרת תגובה, מחיקת תגובה, השעיה ולבסוף חסימה (לפרק זמן קצוב), בהתאמה לאופי הביטוי המפר ולנסיבות העניין;

123.3. על הרשות לשמור תיעוד של הנסיבות שהובילו אותה לקבלת ההחלטה על המחיקה או החסימה.

בהקשר זה יוער, כי לחובת ההנמקה המוטלת על הרשות המינהלית מספר יתרונות, הרלוונטיים לענייננו: ראשית, הנמקה דורשת מחשבה סדורה והגיונית לפני קבלת החלטה. דהיינו, עצם הצורך לנמק מוביל לביקורת עצמית של המחליט, המקטינה את החשש מפני החלטות שרירותיות או

שגויות; שנית, הנמקה מאפשרת לרשות המינהלית לבדוק את עצמה לאחר מעשה, כדי להבטיח עקביות ואחידות בהפעלת הסמכות; שלישית, היא מספקת תשתית עובדתית לביקורת שיפוטית וציבורית ובכך נותנת לאזרח אפשרות לתקוף החלטה שהתקבלה נגדו; רביעית, ההנמקה מבטאת יחס אנושי ומכבד לפרט שהחלטה המינהלית עוסקת בו, ובכך מונעת תחושות של קיפוח ואי צדק; חמישית, בהנמקה יש כדי לבסס את אמון הציבור בשלטון, והיא מהווה ביטוי, הלכה למעשה, של עקרון השקיפות המינהלית (ראו: יצחק זמיר, הסמכות המינהלית (2011), בעמ' 1270; בג"ץ 164/97 קונטרם בע"מ נ' משרד האוצר אגף המכס והמע"מ, פ"ד נב(1) 289 (1998); בג"ץ 6213/14 ארגמן נ' משטרת ישראל, 1.12.2016); עע"מ 823/12 קליסה נ' שמעון (8.8.2013); עע"מ 6823/10 מתן שירותי בריאות בע"מ נ' משרד הבריאות (28.2.2011)).

124. כאמור, אין מדובר ביצירת נורמות חדשות, כי אם בפרשנות והחלת הדין הקיים.

ו. נימוקים למתן צו ביניים

125. כידוע, בגדר השיקולים למתן צו ביניים יש לבחון את סיכויי העתירה, ואת מאזן הנוחות בין הצדדים (למשל: בג"ץ 7262/02 עירית הרצליה נ' מינהל מקרקעי ישראל (19.02.2006)).

126. בענייננו, מבחינת מאזן הנוחות: כמפורט לעיל, הנזק המידי אשר נגרם לציבור הגולשים ברשתות החברתיות כתוצאה מאי מתן הצו, הוא בעיקרו פגיעה בקיום שיח ציבורי חופשי, פגיעה בזכות המחאה, פגיעה ביכולת הפיקוח על נבחרי הציבור, פגיעה בזכות לשוויון, וחשיפה להטיה מגמתית של השיח. הנזק שייגרם כתוצאה ממתן צו ביניים, המורה לנבחרי הציבור שלא לחסום גולשים כלל, ולהסיר את החסימות הקיימות, הוא, לכל היותר, פגיעה ברגשותיהם (שממילא, ככלל, אינה מצדיקה חסימה), ובמקרים קיצוניים – פגיעה ברגשות הציבור (אשר, כאמור, ממילא – למעט במקרים הנדירים בהם קיימת "ודאות קרובה" – אינה מצדיקה חסימה). המסקנה מהניתוח לעיל היא, כי אי-הדרת גולשים מצפיה ונטילת חלק בשיח בחשבונותיהם של נבחרי הציבור אמור להיות ברירת המחדל, והיתר לחסימתם אמור להיות החריג לכלל.

127. מבחינת סיכויי העתירה: כאמור, היועץ המשפטי לממשלה (דאז), סבר אף הוא כי מבחינה עקרונית, כי חשבונותיהם של נבחרי הציבור, אשר משמשים לקשר עם הציבור, כפופים לכללי המשפט הציבורי. כך קבע בית משפט נכבד זה בעניין קוניק, ואף סבר כי יש לכונן הסדר כללי בעניין, "ומוטב מוקדם ממאוחר". כאמור, עניין זה נמצא על שולחן הייעוץ המשפטי לממשלה כבר שנים, ללא הצדקה נראית לעין. לפיכך, נראה כי סיכויי העתירה טובים.

ז. סוף דבר

128. על יסוד כל האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבל את העתירה ולהורות למשיבים להנחות את חברי הכנסת, חברי הממשלה וראשי הרשויות המקומיות כאמור.

129. לעתירה זו מצורפים תצהיריהם של העותר 1, מר תומר אביטל ושל נעמי נידם, עורכת ראשית, בשם העותרת 2.

ליעד ורצהיזר,
עו"ד ב"כ העותרים